

жағымды әсер көрсетеді, атап айтқанда, біріккен компанияның жалпылаған есептілігін құру үдерісін бірегейлендіру; есептің және есеп берудің құрудың алдыңғы қатарлы әдістерін тәжірибелік пайдалану мен дамытуды ынталандыру; компанияның қызметінің салыстырмалы талдау жасау мүмкіндігін қамтамасыз етуге; кәсіпорынның бір топ ретіндегі қызметінің қорытындысы және қаржылық жағдайы туралы нақты және шынайлы ақпаратты барлық қызығушылық көрсеткен тұлғаларға ұсыну; үкімет органдары жағынан корпоративті топтардың қызметіне бақылауды қамтамасыз ету.

Әдебиеттер тізімі

1. Қаржылық есеп берудің халықаралық стандарттары, www.minfin.kz
2. Қаржылық есеп (ілгерлемелі): оқулық / С.С. Шакеев. — Қарағанды: ҚарМУ баспасы, 2018. — 212 бет.
3. Палий В.Ф. Международные стандарты учета и финансовой отчетности: Учебник / - М.: НИЦ Инфра-М, 2013. - 506 с.
4. Қаржылық есеп II: оқу құралы / Б. Ж. Акимова [б.ж.]. - Алматы: Экономика, 2016. - 261 б.
5. Алиев М.К. Финансовая отчетность: анализ консолидированной отчетности: Учеб.пособие. – Астана: Изд.КазУЭФМТ, 2014. – 342 с

Бухгалтерлік есеп және аудиттегі цифрландыру

Г.А. Шакенова

Бухгалтерлік есеп және аудит кафедрасының аға оқытушысы, э.ғ.м.

Guli_w.a@mail.ru

академик Е.А. Бөкетов атындағы Қарағанды университеті, Қарағанды қ.

Түйіндеме: Теориялық және практикалық тұрғыдан бухгалтерлік есеп маңызды өзгерістерге ұшырайды, онда ақпаратты құрудың, сақтаудың және берудің инновациялық процестері қатысады. Сонымен қатар, цифрлық технологиялардың дамуы осы процестердің жылдамдығы мен сапасына тікелей әсер етеді. Осыған қарамастан, бухгалтерлік есеп әдістемесі мен құралдары әрдайым заманауи шындыққа сәйкес келмейтіндігін атап өткен жөн, осыған байланысты сандық шешімдерді енгізумен байланысты бірқатар мәселелер туындайды.

Түйінді сөздер: цифрлық технология, бухгалтерлік есеп, бухгалтерлік есепті цифрландыру, Blockchain, қаржылық есептілік, виртуалды қойма, жеке кәсіпкер.

Қазіргі уақытта біздің елімізде де, әлемде де цифрлық экономиканың дамуы барлық қызмет салаларына, оның ішінде бухгалтерлік процестерге әсерін кеңейте отырып, үлкен қарқынмен жүруде.

Цифрландыру бухгалтерлік ақпараттың сипаттамаларын да, оны қолдану мүмкіндіктерін де айтарлықтай жақсартуға әсер етеді.

Әлем цифрлық, автоматтандырылған болып келеді және басқаруды жаңартуды қажет етеді. Кәсіпорындар жаңа технологияларды енгізу, бизнесті жүргізудің жетілдірілген стратегияларын жоспарлау арқылы өздерінің инновациялық процестерін өзгертуі керек. Кейбір сарапшылар компаниялардың сандық инновацияға жаппай көшуімен нарықтар ғана өзгереді деген пікірмен келіспейді, сонымен қатар әлеуметтік-техникалық өзгерістерді күту

керек. Цифрландырудың дамуына байланысты компаниялар технологиялық өзгерістерді басқаруды және қабылдауды үйренуі керек.

Ғалымдар цифрлық экономика жағдайында бухгалтерлік есеп пен есептілік теориясын жаңғырту саласындағы өзгерістердің негізгі бағдарлары мыналар болады деп санайды:

- есепте ұйым қызметінің саласын көрсетуді кеңейту;
- есептің сапасы мен жеделдігін арттыру;
- жаңа есепке алу объектілерін анықтау және санын ұлғайту;
- жаңа есепке алу объектілерін бағалаудың инновациялық әдістерін әзірлеу;
- есепке алудың әртүрлі түрлерін біріктіру тәсілдерін қалыптастыру;
- анағұрлым жетілдірілген отандық және шетелдік ақпараттық технологияларды пайдалану;
- бухгалтерлік есепті дамытудың теориялық, әдістемелік және қолданбалы аспектілерін әзірлеу.

Зияткерлік адами капитал, клиенттік база, инновациялық өнімдер, ҒЗТКЖ нәтижелері және т.б. ретінде әрекет ететін жаңа есепке алу объектілерін бағалау мүмкіндіктерін зерттеуге ерекше назар аудару қажет. Бұлтты технологиялар, ашық технологиялық платформалар, электрондық анықтамалық-ақпараттық жүйелер, бірыңғай халықаралық форматты құру және XBRL электрондық түрдегі қаржылық есептіліктің мазмұны сияқты IT-технологиялардың жаңа әзірлемелері іске асырылуда. Бұл кәсіпорынның ішкі бизнес-процестері мен сыртқы ортаның жай-күйін айқындайтын деректер интеграцияланатын бухгалтерлік есептің ұлттық жүйесін құруға мүмкіндік беретіні анық [1].

Бухгалтерлік есеп саласы үш бағыт: басқарушылық, қаржылық және салықтық есеп бойынша дамитын цифрландыру процестеріне тез бейімделеді. Айта кету керек, Қазақстандағы есеп жұмыстары бүгінде айтарлықтай жеңілдетіліп, соңғы жылдары өзгерді. Салық есебін цифрландыру бөлігінде мемлекеттік кірістер комитетінің базасында СОНО, АЖ, ЭШФ АЖ және ҚҚС-Blockchain АЖ сияқты ақпараттық жүйелер құрылды.

СОНО-салық есептілігін өңдеу жүйесі. Ол салық есептілігінің барлық нысандарын толтыру және беру бойынша бір клиенттік қосымшаны ұсынады. Жүйе салық есептілігінің барлық нысандарын жүктеудің қажеті жоқ шешімді ұсынады, тек салық төлеушіге қажетті нысандарды жүктеп, оларды толтырып, өңдеуге жіберу жеткілікті.

2014 жылдың 1 шілдесінен бастап Қазақстанда ерікті негізде шот – фактураларды электронды түрде жазу мүмкіндігі пайда болды (ал 2019 жылдан бастап-міндетті түрде). "Электрондық шот-фактуралар" ақпараттық жүйесі (ЭШФ АЖ) нақты уақыт режимінде сауда операцияларына қатысушылар арасында шот-фактураларды жазып беруді және алмасуды электрондық түрде жүзеге асыруға мүмкіндік береді. ЭШФ АЖ бухгалтерлік есеп жүргізу жүйелерімен біріктірілген. Шот-фактураларды электрондық түрде жазып берудің бірқатар артықшылықтары бар: ЭШФ жазып беру мерзімін 15 күнге дейін ұлғайту; ЭШФ-ны шетел валютасында жазып беру мүмкіндігі; өз қызметкерлеріне шот-фактураларды жазып беру жөніндегі құқықтарды беру мүмкіндігі; заңды тұлғаның құрылымдық бөлімшелері жазып берген ЭШФ-ны басқару мүмкіндігі; егер барлық шот-фактуралар электрондық түрде жазып берілген жағдайда, өткізілген тауарлар, жұмыстар, көрсетілетін қызметтер бойынша тізілімді ұсынбау мүмкіндігі; егер барлық шот-фактуралар электрондық түрде жазып берілген болған жағдайда тауардың бүкіл «өмірлік» циклын қарау мүмкіндігі [2].

ҚҚС АЖ-Blockchain, содан кейін Blockchain технологиясын қолдану 2019 жылдың 1 қаңтарынан бастап қосылған құн салығын басқарудың жаңа әдістерін қолдану үшін енгізілуде. ҚҚС төлеуші ерікті негізде ҚҚС сомасы бойынша ақша қозғалысын есепке алу үшін ғана пайдаланылатын жеке банк шоты болып табылатын ҚҚС бақылау шотын ашады. Ұсынылған шешімнің негізгі қағидасы кейіннен жедел қайтару үшін нақты уақыттағы ҚҚС қаржылық ағындарын бақылау. ҚҚС бақылау шоттарын қолданатын экспорттаушылар үшін

тексеру нәтижелері бойынша ҚҚС қайтару мерзімдері 55-тен 15 жұмыс күніне дейін қысқартылатын болады. Blockchain технологиясын қолдана отырып, ҚҚС басқарудың жаңа әдісін қолдану ҚҚС әкімшілендіру процестерін оңтайландыруға және экспорттаушылар үшін ҚҚС қайтару мерзімдерін қысқартуды қамтамасыз етуге мүмкіндік береді; алдын ала декларацияларды автоматты түрде қалыптастыру; салық органдары тарапынан тексерулер санын қысқарту; ҚҚС жинауды ұлғайту; ҚҚС әкімшілендірудің ашықтығын арттыру; сұр схемаларды қолданудың мүмкін еместігі.

Сондай-ақ, ЖК салықтық есепке алуды жүргізудің қарапайымдылығына ықпал етуі тиіс. Қазіргі уақытта цифрлық технологиялардың дамуымен салық есептілігін қалыптастыру мен тапсыруды қоса алғанда, ЖК салықтық есебі толық автоматтандырылуы мүмкін. Мысалы, IP, оған берілген бағдарламалық өнімнің мүмкіндіктеріне байланысты, өзінің смартфонын қолдана отырып, нарықтағы сауда нүктесінде бола алады:

- тауарлар мен ақша қаражатының қозғалысын есепке алуды жүргізу;
- тауарларды сатып алуды және өткізуді электрондық шоттарды жазып беру арқылы тіркеуге;
- сатып алынған тауарлар мен қызметтер үшін ақы төлеуге;
- сатылған тауарлар үшін қолма-қол ақшасыз есеп айырысудан түскен табысты автоматты түрде есепке алу;
- кадрлық есеп жүргізу;
- толық салық есебін жүргізу, оның ішінде салық тіркелімдерін жүргізу және салық есептілігін қалыптастыру, салық нысандарының автотолтырылуын пайдалану, өзі және өз қызметкерлері үшін салықтар мен төлемдерді есептеу, салық есептілігін тапсыру, салықтар мен төлемдерді төлеу.

Сондай-ақ, төлемдер мен аударымдарды жүзеге асыру интернет-банкинг арқылы жүргізіледі, бухгалтерлерге қызмет көрсететін банкке қағаз түрінде төлем құжаттарын ұсынудың қажеті жоқ. Бүгінде қазақстандық банктердің барлығы дерлік қашықтан қызмет көрсетеді, банктердің 70% - ы жеке тұлғаларға Интернет-және мобильді банкинг арқылы қызмет көрсетеді, банктердің 55% - ы өз қызметтерін мобильді қосымшалар негізінде көрсетеді [3].

Цифрландырудың барлық осы мүмкіндіктері, қолдануға ыңғайлы және қарапайым, қолма-қол ақшасыз төлемдерді ынталандырады, бұл экономиканың көлеңкелі секторын төмендетеді, демек, салық салынатын базаны арттырады.

Осылайша, қазіргі тенденциялар экономиканы дамытудың барлық салаларында цифрлық технологияларды қолдануды талап етеді деген қорытынды жасауға болады.

Әдебиеттер тізімі

1. Карпова Т.П. Направления развития бухгалтерского учета в цифровой экономике // Известия Санкт-Петербургского государственного экономического университета. – 2018. – No 3(111). – С. 52–57.
2. Об утверждении государственной программы «Цифровой Казахстан»: утв. Постановлением Правительства РК No 827 12.12.2017 г.: https://primeminister.kz/ru/page/view/gosudarstvennaya_programma_digital_kazahstan.
3. Бекова Р.Ж., Файзуллина С.А., Жексембина А.Е. Цифровизация казахстанской экономики и развитие бухгалтерского учета. Вестник университета «Туран». 2019;(2):153-157.